

המאסף

חדש שבט תקן

מכתבים שונים

מאמר

מגיד חדשות

כתוב טאט

גפחלי הירץ וויזל .

אם ראו לכל אחד מבני אדם לחוק את ידי דעו הנרפים
מעצלה ויבון וכיוצא / ולדבר על לבו דברים נחומים
המעלים אותו מכור יבון / ומכינים אותו לחשוב מחשבות
תקוה ואחרית טובה / שעל ידי כן תחוקנה ידיו לעשות פעלים /
כל שכן שזריך האדם להחזיק במדה זו נגד בני עמו אשר הם
בגלות החיל הזה / לדבר על לבם דברי שלום ולהזכירם קדמוניות
שמרוב ימים ורוב צרות כמעט נשכחו מן הלב / ולנחמם בהם /
וכאמרו חזקו ידיים רבות וברכים כשלות אמנו . ואולי יהיה
כואב על ידי דברי הימים קצר שאנו מעתיקים ללשון עברי
במאמרנו זה / וכמו שנדבר עליו בסוף הפתיחה הזאת . זה
יותר מאלפים שנה אשר בהם אבותינו לא ראינו אין עוד נביא
ולא איתנו יודע עד מה / כי מיום שחרב הבית בראשונה נחתם
חזון / ובנימי הבית השני נביאים לא מצאו חזון מה' / ואף
כי אחרי חרבנו / ואם אין שכינה בישראל / אין אמות
ומופתים / ובגוים אין תורה לנו כתורהן של ראשונים / כי אין

כנו

ט א ז 9

צנו אנשי שם המלאים רוח חכמה להגיד לעם תעלומות התורה
 ובדור ההלכות ולהבינם דרכיה וספודיה הקצרים מאד ואין מנין
 גם • ומלבד זאת עוד ירדנו פלאים מכל העמים / שמרוב התלסה
 אשר מלאנו בין הגוים / וכבוד האומה לארבע רוחות השמים /
 ושנמקומות מושבותיהם היו גדלים עד עפר / אין להם נחלת
 שדה וכרם / ולא מקורות אחרות לשאוב מהן חיי שעה וולתי
 ע"י מקנה וקנין ומסתר / גברה העניות בישראל וכל איש הולך
 אחר בצעו / ואין הלב על מכונו לחקור ולדעת בדברים הקשורים
 עם התורה ועם האמונה / שהן החכמות והתבוננות שהיו בדורות
 הראשונות תפארת ליוצאיהן / וכל כך נפל לבנו עד שרבים ממנו
 אינן מוסיפים להעדר ידיעתם בהן / צו להן לענו להן / ולא לבד
 שחסרו החכמות הנרכות לבינת לב ולעומק הדעת / כמו המדידה
 והמספר והתכונה והחכמה העצמית על כל חכמה הנפש / אבל גם
 הידיעות שהן למטה מהן / והן אותן שאינן לריבין לבינה יתירה /
 ומאד אחר עולות על הראשונות בעבור תועלתם והשתמשות
 האדם בהן בכל רגע / כמו תכונת הארץ לגבולותיה שהיא
 הניאגראף / וספודי הדורות איך נשתלשלו הדברים דור
 אחר דור / שהיא ההיסטוריא / גם אליהן לא יגיעו וכדבר
 קבו נחשבו להם / לדעתם לא יועילו אם ידעם האדם ולא
 יזיקו לו אם לא ידעם / וכל זה שנוס הלב וחסרון דעת / כי
 מלבד כי שתי חלה הכרחים לאדם בחיים אשר חי תחת השמש
 וכל רגע ישיחו בהן גם בני אדם גם בני איש / והמסכל
 אותם יהיה בחברת בני אדם באיש אשר לא שומע / וגם יזיקו לו
 במאש ומתנו / וכמו שנארנו בארבעה המכתבים שחלקנו ביעקב /
 אלא שהן לריבין והכרחים לנו גם להבנת דברי התורה והנביאים /
 והתורה אומרת וכוז ימות עולם צינו שנות דור ודור וגו' /
 בהנחל עליון גוים וגו' יב' גבולות עמים וגו' / שהיה זה צימי
 נח כשנפרדו בני אדם ונחלו ארצות תבל במאות אביהן נח איש
 האלפים / ונזכרו גבולי ארצותיהן לגוייהן בתורה / אף כי
 התורה קצרה בספודיה / הנה גם הספור הקצר הזה לא
 יערכנו וזה ופז רב / כי הוא ראשית ספודי ימות עולם
 וראשית גבולי הארצות / וזאת התורה לבדה למדה זאת לבני
 אדם / כי זולת הספר האלהי הזה / אין מחברת או מחבר
 סופר

סופר קדמון בעולם שספוריו מביעים לעתים ההם / ואפילו
 עד לפים שנה אחרי כן לא יגיעו / כי סופרי העמים המונהקים
 שהיה ראשיתם לערך בימי הקהלת מלכות פרס / שכתבו
 קורות ומניהם על הסדר / כל מה שדברו מדורות קדמוניות
 שהיו לפניהם / שמעו מפה אל פה / ומלאים היות והכלים
 ודמיונות טובדי אלילים / ומעט מן האמיתות ששמעו מאנשי
 אמונה המעורבים בהם / כלם עדיס נאמנים על ספורי התורה
 והנביאים / כי על כן גם כה המבחישים נבואה ובתורה מן השמים
 חולקים כבוד לתורה מזל האור המביא מדבריה בעיני ימות עולם
 ושנות דור ודור / וגבולי הארצות שחלו לאלאי שלשה בני
 כז / אשר בלעדה החשך יכסה על הסופרים הקדמונים
 והאחרונים . ואנחנו אשר נסס ה' נלך / ידענו כי ה' דבר כל
 זאת ביד משה עבדו / ויגד לנו כח מעשיו מיום בראו אלהים
 אדם על הארץ עד בוא ישראל על בגול ארץ כנען / והקים
 בנו נביאים שכתבו משם ואילך עד בואם שנים אל הגבול הוא
 צרשון מלך פרס / ואלה הספרים אשר בידנו כתובים לדורות
 צה"ק בעבור ישראל / ובגבול דברים נזכר בהם מקצת ענינים
 וספורים קצרים משאר ממלכות הארץ / מאדום ומואב ועמון
 ועמלק ופלשת ואור וזידון שביני ארצנו בימים ההם / מממלכת
 מלרים / מקלבי עבד הנזר וארם לונה / ממלכי אשור אשר
 ראש ממלכתה היתה נינוה העיר הגדולה / מבבל ומלכיה
 וממלכי פרס ומדי ויון / אבל מלבד הספרים האלה היו
 באומתנו בימים ההם ספרים כתובים בהם נרחבה פרטי קורות
 אומתנו / והן דברי הימים למלכי יהודה וישראל / שרמזו
 עליהן בכל מקום כותבי ספרי הקודש / ועוד ספרים רבים
 מעשה ידי נביאים שכתבו בחכמתם דברי העתים שעברו על
 ישראל ועל כלל עמי הארץ בימיהם / ובהיותם נביאים ויודעים דעת
 עליון / אע"פ שכתבו גם ספרים בדרך הסופרים מדעת עצמן /
 אין לדמות ליהן ספרי סופרים הדיוטים / כי הנביאים היו נרי לבב
 וידיהם אמונה / לא הוסיפו ולא גרעו על המאורע / ולא שמו בו
 דבר לא מאהבת אדם ולא משנאה לא מביט או מפחד / כאשר יקרה
 במעשה הדיוטים / גם הודיעו בדבריהם עוב עטס במקרים שקרן
 כפי רוחב חכמתם / ולמדו ע"י זה לבני אדם דעת ויראת ה'

(קלד)

ונזכר / והגלה יהודה ובנימן ועממם כהנים ולוים לבבל /
 ורבים הוגלו לארצות הסמוכות לארץ ישראל מזרים ואדום
 ועמון ומואב ולשאר מדינות הסמוכות להם / וכשעלו רבים
 מהם מבבל בראשון בחדש מלך פרס / בנו את המקדש השני /
 ולקץ שנים החריבוהו שנית ונעספאסיהלום ועיטוס / והגלו רבים
 לערי יון ואיטליא ורומי / ומשם נמזרנו עוד לכל ארצות
 האיראפא גם לאזיא ואפריקא / ומן האיראפא באנו גם
 לאמעריקא / ובכל מקומות מושבותנו הנ"ל יש לנו מנהגים
 שוים וספרים שוים וכן כ"ד ספרי הקדש אשר בידינו פס ספרי
 המשנה והתלמוד שהזכירו בגלות / אמנם עשרת השבטים
 שהיו בזמן הבית הראשון תחת מלכי ישראל / ובהגיע קצם
 צימי מלך הושע בן אלה העיד הכתוב שעלה עליהם שלמנאשר
 מלך אשור והגלום לחלח וחבור נהר גוזן וערי מדי / והיה זה
 בראשית למלכות חזקיהו מלך יהודה וכמו קל"ו שנה קודם
 שנחרב הבית / ומאז עד היום לא שמענו עוד מהם דבר /
 ואבותינו לא ספרו לנו איפוא הם יושבים / ומה קרה להם בארץ
 סוביהם / ואם משני השבטים יהודה ובנימן אחרי אשר נשאר
 מעט מהרבה / הולידו בנים והרבו לרוב בארצות סוביהם /
 כאשר עינינו רואות עד היום / (ה' יגן עליהם) / כל שכן
 בני עשרת השבטים / אף אם קאמר שנשאר מעט מהרבה /
 ברכת אבינו גם עליהם לפרות ולרבות כדני הים / ואיך מעט
 רב כזה לא נודע לנו דבר עד היום / אמר כי הגידו סופרי
 העמים כי יש יהודים במלכות שינא שהיא בקצה המזרח /
 והדבר קרוב הוא להאמין בו / כי מלך אשור הגלום לפאת
 מזרחית לבוניה / והוא הדרך לבוא אל המלכות הנ"ל / וכן
 פענינו סופר הביאנראפי אומר כי במחוז האנאן / שמוצא דשנו
 קראו הנו אשר בשינא / שם יש ליהודים - סינאגאגה או
 בית הכנסת / ובלי ספק הם מפורים בכל ערי המלכות
 ההיא / ונוכר אני ששמעתי בילדותי מפי ראשי האגוזים שחזרו
 לקאפנהאגן מעיר קאנטאן שהיא בקצה גבול שינא על הים
 הדרומי / שראו שם יהודים בין הסוחרים שנשאו ונתנו עממם /
 ונקראים בלשון הארץ ההיא וואוואן / וכן הוגד בספרים מספר
 אילד הדני שהביאן הרד"ק בשרשיו / שגא מקהה האפריקא /
 ושיש

(קלה)

ושיש שם יהודים רבים / וכן ספר לנו הסופר הנאמן קאפיטען
יב"אר / שנסע בזמנו בפקודת מלך דענימארק לעיר המורח
ומלא בערביא במלכות חיון יהודים רבים / ונכלא מזה כתב
הרב החכם מנשה בן ישראל ע"ה שיש יהודים רבים במחוזות
אמעריקא למעלה ממלכות מעקליקא ע"פ עדות יהודי אלוס
מספרד ששז לדת אבותיו שמו אהרן הלוי / ובאמת ענין זה
נראה ור בעינינו / אלא שלא באנו פה לערוך דברים נגד
כותבי ספרים ורושמי שמועות ששמעו / רק זאת נאמר כי
ספרים כאלה ורבים כיואל בהם אע"פ שיהיו בעינינו דברים
נאמנים / לא יספיקו להניח דעתנו בענין המבוקש ממנו / כי
מאין נדע אם אלה היהודים הם מגלות אשור / או מגלות
יהודה ובנימין שזאו לבבל ולפרס / ובאורך הימים נפולו על
פני הארץ עד הודו ושינא ותימן / או הם מגלות הבית השני
שנפודו עד שם / כמו שנפודנו אנתנו לקלות האירופא וגם
לאמעריקא / גם אם נחלט שהם מנני עשרת השנאים / האם
תנוח דעתנו בזה / ואנחנו נכשפים לדעת מה קרה להם אחרי
גלותם מארצם / מה מנהיגם ומעשיהם / אם יש בידם
תורת משה רבינו ע"ה כאשר היא בידינו עם ספרי הנביאים
שהיו בימיהם / ואם יש בידם עוד ספרים אחרים מן הנביאים
שהלילו ביום חרה גם אף ה' / באותן שזכרנו למעלה שנאגדו
ממנו / ואם יש להם עדיין קבלת אבות ופרושי המצות / אחר
שאין יודעים דבר מן המשנה והתלמוד אשר בידינו ? ואם יש
להם אחרית מן החכמות והתבונות אשר היו בימי קדם ביד מלכינו
שרינו כהנינו ונביאנו / ואם יש אחס ספרים שחברו אנשי שם
שהיו ביניהם אחרי גלותם / וכיואל בחקירות כאלה / שאם
נאטע מים עד ים לבקש מענה לא נמצא / ומה נעשה לאחריתנו
אהליבם ביום שידובר בה / ומי שמלפה לישועה / ולנו דבק
בכבוד ישראל ובדברי הנבואות שהשאיר ה' לנו להתנחם* גם
בזרותינו / ונגד עינינו כל המחמדים שאגדנו מיום נפלנו ביד
זר / כי נסתלקה שכינה מישראל / ויאל ההדר מצת ציון /
אין מלך ואין כהן ונביא / ובית קדשנו ותפארתנו היטה לשרפת
אש / וכל העובות וההלכות העליונות שנעטרו בהם אבותינו
בימים הראשונים החכמה והתבונה והגבורה ושון הלב ונעחוננו
בישועת

(קלו)

ציוע' ה' ורבות כאלה לוקחו ממנו / בהעלות כבוד ה' מעל ראשו / הוא תשתוקק נפשו לשמוע חדשות ודברי אמת בעיניו כאלה להנחם בהן .

ויען הדור הזה רבו בו דברים נפלאים / ותמורות הימים הראונו חדשות בתבל ארצה / לא דמינו כי תקראה כאלה / אולי יבוא גם בתוכם מכתב מאחד מחכמי העמים אשר בא לידינו / כולל ענין נכבד / אשר אולי בקרב ימים יספיק לרווח למאן חפצנו בענין גלות עשרת השבטים / ומה יש בידם אשר אינו עוד אמתו / ויהיה משען לאמונת רבי לבן ויחזק ידיהם רבות / בראותם איך מלאה עתה ה' ככל הכתוב בתורת משה רבינו ע"ה / וזהו יחיצנו נגד העווענים עליהם וכמו שנבאר עוד לפנינו . והמכתב הזה הוא מחכם נכבד בעמו דרשן בעיר האב / ושמו ריטץ / כתב אותו אל האדון אייזהארן האפצרהאט ופראפצער בעיר געטינגן / והוא הדפיסו בניליאטעקע שלו בחלק שלא ילא עדיין לאור * / אך לבקשת המשכיל כהר"ר איצק אייכל שהיה זה שמה חדשים בעיר געטינגן / ונקם ממנו שכבוא חיוו דבר חדש מענין זה לידו / שיטתהו בעובד מיד לבאן / שלח עתה הקונטרס הכולל ספור ד"ה זה לבאן שאנו מעתיקים עתה לשון עברי . והנה אנשים האם בקיאים בספרי הדורות ובגבולי הארץ / ונותנים לבם להתבונן ולחקור בדברי התורה והנביאים / ובהיות כי לא מבני ישראל העוה / ידענו שאין מבמתם להחניף לעדתנו לאחור בדברי חלומות / ולגנות עליהן תכל ושא / ואם הם נותנים לב על הדבר הכלול במכתב הנ"ל / ומשתוקקים לעמוד על ברור הדבר בכל פרטיו / כל שכן אמתנו בני ישראל שהדברים נוגעים לנו ולתורתנו / מה מאד ראוי לנו לשום לב ולהתבונן בהם / ולא נהיה מפליגים האשר כדרך נמהרי לב אשר ערס ישמעו ישינו ראה זה הבל הוא / כי באמת יש במכתב זה דברים הראוים לכל בעל דעת להעלות אותם על מאוני משפט שכלו / ולעשות מה שיש לא

ידו לעשות לנפש ברור דבר ולהעמידו על מכונתו • ועתה
נחל לדבר בזה •

בבתיבת יד אחד מן הכקידים אשר לקומכני האללאנדי
השולחים אנויותיהם לאינדיא המזרחית /
ושמו בארצער'ום בר'עם / איש נכבד ומשכיל / ונענעו
חוקר ודורש לדעת הדברים על צור'ין / ורשם במכתביו
הדברים שראה במדינות שגבר בהם / מלא האדון ריש'ן הנ"ל
ראשי דברים מספר דברי הימים אשר ליהודים היושבים בעיר
קושין על חוף ארץ מאל'ינאר שהיא ארץ הודו / אשר קבל
הפקיד הנ"ל מיד יהודי שהמיר דתו ושמו פֶּאן דארט שהעתיק
הדברים מדברי הימים הגדולה העברית שהיא תחת יד נשיא
היהודים שבקושין / (וכפי הנראה לי לא ראה פֶּאן דארט
הארצ'ינ'אל הארוך / רק זה הקצור מלא ביד מי שמלאו
והעתיקו ללשון הולאנדי ונקמה לפקיד הנ"ל) / וכבר נודע
לאדון אייזהארן זה זמן מה מדברים אלו ע"י מכתב שכתב לו
האדון מ' פויר'ום מנצ'ר האב בחודש אפריל שנת 1788
למספרם והדפיסו בספר ביבליאטעקע שלו שכבר יצא לאור
בשנה הנ"ל *) • ועתה כתב לו האדון ריש'ן בעצמו ושלח לו
ההעתיקה הנ"ל (שחזר והעתיקה מלשון הוללאנדי ללשון אשכנזי) /
ומתחיל על כי התמהמה מלשלחו לידו עד כה / כי באשר הוא
נבון נבנני הספקות / ונפשו נכספה לעמוד על האמת / כתב
אגרת בחרש באוועמבר 1788 / ושלחה לאינדיא ע"י סוחר
דני עמינו המפורסמים בנאב / המתעסקים במו"מ עם יתומי
איש יהודי נכבד שהיה בקושין ושמו יחזקאל ראכבי זה אינו
שנים הלך לעולמו / ונקם מהם שידעו לו אם אמת הדבר
שנמצא בקושין דברי הימים כזה אם לא / ואם אמת / ישלחו לו
העתק כלו בלשון עברי / ואם לא כלו יעתיקו ממנו הדברים
הרשומים שבו / וקומה נפשו שעם האניות השונות משם ישיב
הפנו אשר שאל / אבל זה אינו ימים האניות שבו ואשר שאל
לא הביאו לו / ואמר יי על כן אני שולח כעת לאדוני זה המעט
אשר

(קלח)

אשר בידי , וכאשר אקבל מענה ודברים חדשים מאנשי קושין ,
לא אחל מלסלוח גם הם ליר אדוני . " ואמר עוד :
" מלכד וקנזר הזה (שנמסר מיד פֶּאן דארט ליד הפקיד
זהותו כבר נא"ס" לאן הקרובה לחוף מא"י צ"ל) לשוב משם לארץ
מולדתו עם אניות הקו"מ"פאני) , מלאתי במכתביו גם דברים
שראה הוא עצמו אלל היהודים והעב"ס שנקושין במדינת
מאלינאר , ויש בתוך הדברים ענינים חדשים לא התודעו
עדין באירופא , ואותן הדברים שהן עניני דברי חכץ ,
אלקטט יחד ואניאם בדפוס למנה אל יודעי דעת . "

ועתה יבואו דברי קנזר ד"ה הנ"ל שהעתיקתי ממכתב
האשכנזי של האדון ריטיץ ללשון עברי נלי תוספות
ובלי גרעון , עם ההנחות שבו מן המעתיק פֶּאן דארט ,
וההנחות שבו מן הפקיד בלעס , וכתום הדברים הנחוב
ההנחות שהנתי אני נפתלי הירץ וויזל , המעתיק אותם
ללשון עברי .

ראשי דברים מדברי הימים עברית , הנמצאת אצל היהודים
היושבים בקושין על חוף ארץ מאלינאר , רשום בה
הכל מימי מלך הושע בן אלה אשר מלך בשנת עשרים
וארבעה ושמנה מאות אחרי צאת בני ישראל מארץ מצרים
(א) , ונמשכת עד היום הזה מינה לשנה באמונת
בעדות הנשיאים והרבנים אשר הנהיגו ואשר הורו ליהודים ,
ושמורה כל עת תחת יד הנשיא המושל בה :

בשנה התשיעית למלך הושע בא שלמנאסר מלך אשור
ויולך את ישראל משם שבי : ויושיבתו בחלה והבור
על נהר גוזן ובערי מדי (ב) : בשנת שמנה מאות ותשעים
וארבעה שלח שלמנאסר השלישי מושבית היהודים מנחה
לפזראווא מלך תימן (ג) אנשים ארבעה מאות ושישים איש
וביתו : כבואם שמה הרע עמהם המלך ויכבוש אותם לעברים :
הגולים האלה הביאו עמהם ספר תורת משה ספר יהושע
ספר

(קלט)

ספר דות ספר שופטים , ספר שמואל ראשון ושני ספר מלכים
ראשון , שיר השירים לשלמה שירי הלל דוד ואסף והימן ובני
קרח , משלי וקהלת שלמה וגם חרותיו , נבואת נד ונרדן
שמעיה ואחיה , ספר ישן נושן איוב וינה וספר ישעיה (ד) (אבל
מספר אחרון זה לא יש ממנו רק עד אחרית פרשה עשתי
עשר) : הספרים האלו נחלקו לשלשה נחלקות החלק האחד
כולל תורת משה , השני הכתובים (והם הספרים אשר יקראו
בלע"ז האגיאגראפֿיא) , והשלישי או החלק האחרון הנביאים :
כל חלק הבריו מהבריו בתביבת עופרת ויהיו משמרת ביד
נשיאם שמעון רבן משבט אפרים , הוא הראשון בשבית תימן
המשני עליהם :

תחת ממשלת המלך הזה היתה שה פוזרה ישראל מאכל
נבזה לזאבי תימן : לחוץ לשורר עמהם שיר הזאב
אשר למו , ולחיות עמהם במערת נסרוך בעברם לאלהיהם :
בעבור המלט מהיות טרף לזאבים הקשים אשר יבלעו אותם
אם ימרו בס : מאימרת משפטם נפתו רבים מן הנפוצים
האלה לכסות שער השם אשר עליהם בעור הזאב , כי כחשו
בפיהם בשם ה' הקדוש , וידון לנסרוך ויכבדו את תרפיו : אך
לאלהי ישראל התחננו בלבם תמיד כי יפרם ויסלח להם :
ומעטים מן הגולים האלה נשארו נאמנים לה' אלהיהם ועושים
כתורת משה נביאם בעצת רבן ותוכחתו : על כן שלח מלך
הזאבים לקרוא את רבן ושאלהו מדוע הוא ואנשיו מקשים
ערפם : ולמה סרו משמוע את המצוה אשר צוה להם על דבר
עבודת אלהיו : ויענהו כי לא הוא לבדו אבל גם המלך יט
לדבר הזה ליראת ארת האל הגדול ה' : יען מלבד כי אל
עליון זה מלא דבר קרא כל יש ויהי , וכל אשר ברא בעוזו
יעמיד בחסדו ושומר אותו לעולם : אמנם גם לך מלכי הוא
אשר נתן לך הכחה מלוכה על הארצות האלה לפקדון בידך :
על

(ק מ)

על כן עליך המצוה להשמור מותת דת להמרות את המצוה
אשר צוני יוצרי :

ודבר המלך חזק על רבן להגיד לו ממה נדע לו לרבן כי
להיו ה' הוא יוצר המלך, ולהוכיח הדבר באר היטב :
וישאל אותו רבן מה שרש דבר כי המלך חי ? ומה הם החיים
האלה אשר בקרבן : וישב דבר זאת ידעתי כי רוח אלדראי יש
בי ובלעדו גם להתנועע לא אוכל : ויען רבן אם כן חיי החיים
הבורא והמעמיד הכר / מי יכוב כי הוא אלדראי, כי הוא רוח כל
הרוחות אשר לא יושג, כי הוא חיי העולם, ומה דמות נערוך
לו לתארנו בו (דה) : ויוסף המלך וישאל ממני קבל רבן זאת
לדעת את האלוה הוה : וישב רבן ממראות נראה בס האלים
ומעל ספר אשר נתן אלהים לנו ביד משה גמיוא, עודנו שמוור
עמודי עד היום, ויקר בעיני מכל אוצרות תבל :

ויחר אף המלך ויקח מיד רבן את כל ספריו ויניחם בתיבת
זהב ויעלה ועל במת נסרוך : ויאמר הבט נסרוך
האדיר כי הקרבתי לך חמדת כל אוצרות היהודים, עשה
בהם כחפצך : ובכל זאת נבעת המלך מדברי רבן, ולא מלאו
לבו עוד להפחיד את היהודים ולנגוש אותם לעבוד את
אלהיו : ויאמר לכתוב את דברי רבן לזכרון על ספר דברי
הימים אשר לו :

גזלת הספרים הזאת העציבה את היהודים ויקראו צום
בחמשה עשר יום לחדש אלול בשנת שמנה מאות
ותשעים ושבע וילבשו שקים ויהנו עפר על ראשם : כיום
הצום הזה, יצומו עד היום הזה היהודים אשר במאכא
ואותן שהן על הוף מואליבאר [*] ורבן קס מחוך העדה
ויפרוש

[*] הארון ריץ העיר פת שאמאמר המושגר הוה הוא דברי פאן דארט
המעתיק מלשון עברי לחוללאגרי . ואני נפתלי המעתיק ללשון
עברי

ויפרוש בפיו השמויה ויאמר: ה' אתה לברך מלכנו הושיעה
 נא את הדלים ואת העשוקים האלה כי אין זולתך יוכל להושיע :
 אתה ידעת ארץ היגון ואת הלהץ אשר באנו בהם : שמע
 נא אבינו את קולנו המד , ואל יתאפקו עלינו רחמיך : אמת
 כי צדיק אתה כי הטאנו לפניך ועל כן נתתנו ביד אויבינו :
 אך ה' אלחינו לא לבד כי בעונותינו אויבינו לוחצים ומרעים
 אותנו בעברותינו הקשה , אבל גם אמרות קדשך לקחו ממנו
 וחושבים לבלענו : ראה כי על ידם הרמה יאמרו עצבינו עשו
 זאת ומבקשים לחפר ארץ הברית אשר כרת עם אבותינו ,
 לכלות שרש נחלתך , ולחתום או לסתום כל פח המכבר
 לשם קדשך : ה' אל נא תתן שבטך ומטך ביד לא המה
 ואל יחרפנו : יגון השיגנו חפוך לשמונה ושפוך המתך על
 אלה אשר לא ידעך : הלא יודע אני כי הושעת את ישראל
 בכל עת ואתה מושיע ותושיע לעולם . אמן :

בשנה הראשונה למלכות בן המלך הזה אשר נקרא
קורשא / בשנת השע מאות ושבע היה הדבר אשר
קרא המלך בספר דברי הימים את הדברים אשר דבר רבן
לאביו המלך וגעו הדברים מאד אל לבו : (ביום העשירי
לחדש שבט השיב ליהודים את כל ספריהם ויתן דת כי מיום
זה וחלאה יעברו את ה' אלהיהם באין מעצור : רבן ויהודים
אשר עמו שמוהו על הדבר הזה מאד ויאמרו לקים עליהם
לעשות את היום הזה חג לדרות עולם : (ביום הנזכר עד
היום

עברי אומר / שגם זה נעתי מדברי הכתב הראשון שכתב קצור
 דברי הימים זה בלשון עברי / שימיו היה צום זה ערין ליהודים
 במאכל / אבל בשנת תת"ץ שהיתה העתקת פאן דארט לא היו שם
 מן היהודים הראשונים האלה , וכמו שכתבתי בה"ה ג' . או שזמנא
 שאע"פ שגרשו היהודים נשאר להם זכרון יום צום זה / או שהפעתיק
 פאן דארט דן בן מלכו לפי שראה כי היהודים במאליבאר וקראו ערין
 צום כיום זה / כי שם היה פאן דארט לא כתיב / וזעה בזה .

(קמר)

עם מאליבאר קאיערענו או קאנארינו *) יושבי הארץ מעולם , יש להם עוד בבתי שקוציהם העתקורת מן האגרות האלו והונגנים עם היהודים ביום אחד את חג הפורים ואומרים כי היום הזה חג להם לחקת עולם ועץ ממלכס בעת ההיא מלך פונא וקאנארע אשר מלך תחת יד אחשורוש היתה המצוה עליהם להרוג ביום הזה את כל יראי ה' (היהודים) ונתפך הדבר ויהרגו הם את שונאיהם . ואם ישאלו לעם הנזכר מה שם גדלה להם יענו מבני האחשורפנים הקדמונים אנהנו , (הנזכר גם במגלת אסתר העברית , ומתורגמת בביבליא התולאגריני שטאמהלטר)

בשנת חמשת אלפים וארבע מאות ועשר ליצירה , ולחשבון הנוצרים 1650 מת האחרון ממשפחת רבן ושמו יאשיה נשיא ליתודים אשר במאליבאר היושבים בקאליקוט (יד) בחמשי להרשעשטב ותהי המשרה אחרי כן למשפחות אחרות : חשבון השנים אשר בספר דברי ימים זה הוא ליתודים המתחיל מעת צאת בני ישראל מארץ מצרים , ודבר ברור הוא ליתודים כי מקץ אלפים שנה לבריאת עולם יצאו בני ישראל מארץ מצרים (סו) . דברי הימים הקצר הזה נעתק ממקורו אשר הוא בלשון עברי כאשר אמרנו בתחלת הדברים . קושין 1757 (ולמניינו תקי"ז לפ"ק . וחתום תהתי)

לעאפאלר עמנואל יעקב פאן דארט .

ואלו

*) קאנארינו הללו הם מכת (קאסטא) הקאנאנאנער , ואין מעלהם פחותה הרבה מן הבראמינען . בארץ קאנאנאק קרוב למאליבאר נמצאים רבים מהם . ששם באו לקושין , ועל כן נקראים קאנארינו . בלע"ס .

(קמה)

ואלו

כן ההנהגות שאלתי להעם על דברי הימים הקודם הזה ,
והכל נחמנו , כי המדברים חנים להיטיב , ואף כי המכתב
זרין מסתומ , וכי אקח חומר חולי משרים אכבש , הנה
סלח זה העיקר שאנו מיתלים אליו , הן האגרות שפארו עוד
מקובץ ומכל חוק מאלפאר , ואז יאז כנה משפט הכנר .

א

זה המספר אינו מבואר עם המספר שאנו סופרים על פי
ספרי הכנאים שבידינו , כי מילואת מזרים עד בנין
הבית ע"י שלמה מפורש (מ"א ו"ו) שעברו ארבע מאות
ושמונים שנה , והבית נבנה בשנה הרביעית למלכותו , והוא
מלך על ישראל ארבעים שנה , וא"כ מילואת מזרים עד חלוק
מלכות עברו תקצ"ז שנה , וממלכות ירבעם עד שנה החשיעית
להושע בן אלה עברו מאתים וארבעים ושתים שנה , וכל זה
מפורש בכתובים , וא"כ היה גלות השננים בשנת שבע מאות
ושמשים ושמונה ליציאת מזרים . והאזון פוילוס הרגיש בזה ,
ורצה להוכיח מזה במכתבו הנ"ל כי ספרי היהודים בקושין
מכבימים עם העתקה ע"ב זקנים אשר ליונים , שמו חמש מאות
וקצעים ושתים שנה בין יציאת מזרים ובנין הבית . ובאמת גם
עם ההעמקה הוצת אינה מסכמת , שכפי מספרה יהיה עת
גלות עשרת השננים בשנת שמונה מאות ושלשים וארבעה
ליציאת מזרים . אך אין לחוש לכל זה בהעמקה שלפעמים
יעשה הסופר באלה , וכמו שאעיר עליו במקומו , וגם ראשית דבר
זה אינו מועתק מדברי הימים עצמו , אבל הם דברי הסופר
מה שכתב בראשיתו .

ב

וב'צרי מדי , וכן כתוב בספר (מ"ב י"ז וי"ו) . וקלם יס
למקפק על השוואת מקרא זה לדברי הכתוב ,
י א i 10 וכפי

וכפי המבואר לא היה ביד הגולים האלה ספר מלכים שני /
שנכתב אחרי גלותם מן הארץ / אבל לפי שכן היה מעשה
שהגלוס מלך אשור למקומות האלה / נקל שיסוו בזה שני הספרים /
ולמ"ד לחלח שמושית והמחוו נקרא חלח / והשני חנור / ושתיכן
על נהר גוון / והוא בסוף האש"ירי הגדולה הסמוכה לפרס /
גם הוסינש בערי מדי הסמוכים לאשור מצד מזרח / וגם היא
היתה אז תחת יד מלכי אשור וכמו שכתבא בהג"ה ג' / ומדי
ידועה עד היום / ונקראת עתה אדרבאלאן / ובה עוירים
שהיא עקבאטאלא הקדומה / אדרעביל / ונקעת מאבאן /
ומזריה למזרח ולדרום מלכות פרס / ולפון העאטרטרי
החפשיה / ולמערכה מדינת אשור / ועוד נזכרך לזה בהגהה ח' /

מלך תימן / המעתיק תרגם תימן מאבא / והיא עיר
ידועה בארצות המבורכת / יושבת על חוף
ים האדום והוא ים סוף / והמלכות ההיא מתפשטת משם על
כפי הארצות כלן עד הים הפרסי קדמה / והממלכה הזאת ידועה
עד היום בשם יע"מאן / ושם היה קאפיטען נ"צור בפקודת
פריד"ריך החמישי ז"ל מלך דענימארק זה שלשים שנה / וגם
הוא מלא ביעמאן יהודים רבים / ובעיר המלוכה סא"נא / יש
בכמו אלפים צעלי בתים / והרבה דברים עליהן / גם במחוזות
הסמוכות והרחוקות מיעמאן לדרום הארץ"צא נמצאים יהודים /
והעיר שיש מהן שזינן תחת יד מושל / אבל מתנהגים מעמאן /
וגם בימי הרב רמז"ס ז"ל זה שש מאות שנה / היו היהודים
בתימן נודעים לאנשי ספרד / כמו שנראה מספר אגרת תימן
שכתב הרב הנ"ל לקהלות תימן / אבל על כל פנים היהודים
היושבים עתה בתימן ואשר גרו שם בימי רמז"ס ז"ל אינן מן
היהודים המכרים בדברי הימים שלפנינו / שאילו הן אותן עמאן
שזידם הספרים הנוכרים נקודר דברי הימים זה / איך אפשר
שלא באו עד היום לידינו / האם לא נכספה נפש רמז"ס ז"ל
היקרה לקרות חדות שלמה ונבואת גד ונתן ושמויה ואחיה ?
ואיך אפשר שנהיוסם מריזים זה לזה אגרות אחוה וריעות /
שלא

אלא יודיעו לנו דורס רמב"ם ו"ל שיש בידם המעמון האלהי
 כזה / ואלא יסלחונו לידו / אחר שהיה בידם חנ"ך ומשנה
 ותלמוד וספרי האנשים והרבנים כמו שהן בידיו • אבל האמת
 כי היהודים הראשונים ששלט מלך אשור מנחה למלך סימן כנזכר
 בד"ה זה / לא ישנו בה דק לערך שש מאות שנה וכמו שזכור
 לפינו / ואחרי כן גורשו משם / והיה זה לערך בסוף ימי
 הבית השני / רחוק יותר מאלף שנה מימי חיי רמב"ם / ושנים
 רבות אחרי כן באו שם יהודים מאנשי גלותנו זה / והם באו
 ממזרים ומבבל הסמוכה לסימן / והם מיהודה ובנימין כמונו /
 וספריהם ומנהגיהם דומים לספרי ומנהגי כל אנשי הגולה הזאת •

ודע כי שלמנאשר / הבאים אחריו עד שנחרבה בנינה ראש
 מלכותם בשנה הראשונה לנבוכדנצר / הייתה להם
 הממשלה הגדולה בעולם על אשור ופרס ומדי והודו / כמו
 שמלך אחריו לנבוכדנצר על כלל המדינות האלה / וכשחרב
 בבל ובזה המלכה לפרס משלו מלכי פרס על כלם / כמו
 שכתוב במגלה המולך מהודו עד כוש / שהוא מאינדא"סטאן עד
 אביסיני"ען / שזיניקן כל הממלכות האלה / וכשנבא הממלכה
 ליון ביד אלכסנדר / משל הוא בכלן / וכשם הודו כלו עד
 המקום שנופל נהר גאנג'ז בים שהוא לחוף קארמאני"דעל •
 וכל אלה הדברים ידועים אין חולק עליהן / ורק העירותי
 עליהן להאיר עיני הקורא בהננת ד"ה שאנו מעתיקים לו •

ד

וספר ישעיה / אשר המעתיק אס אמת הדבר שנמלא דברי
 הימים עברי כזה ליהודים אשר בקושין ושער
 היום יש בידם הספרים הנזכרים בקלור ד"ה זה / כמה קנדל
 חובת כל איש חכס לתק לבו על הדבר הזה / לעשות מאהבת
 בקשת האמת מה שיש לאל ידו לעשות / הן בעלה הן נפועל
 בעבור השם ספר ד"ה אשר לאחינו בקושין / וביותר להשיג
 העסקה נאמנה מכל הספרים אשר בידים / לא שמעתי מעולם
 דבר גדול כזה / כי לא נראה אס ספר תורת משה רבינו שנידס

מסכת

י ב 2 10

(קמח)

מסכמת בכל עם ספר תורה שלנו / לא אוכל לפרוט הטובה
הגדולה שיגיע מזה לישרי לבב בכל פרטיה / כי אם תסכים
בכל עם אחת שבידנו / תהיה לאות לבני מרי האומרים
שנבית ראשון נשכחה התורה מישראל ונאבדה מתוך הקהל /
ושואת היתה פליאת הבה"ג בימי יאשיהו כשמלא במקדש ספר
התורה / כי לא נמצאת עוד בישראל / ואין ראוי להעלות
על ספר מה שאומרים בעלי ריבנו על עורא הכהן / ושאין
התורה שבידנו כמו שהיתה מלפנים / וכל הטענות הללו /
אע"פ שנוכל להראות מלד השכל כי זהו המה / עוד כעשן
יכלו / אם יגיע לידנו התורה שהיא ביד היהודים מבלות
שלמנאסר / אשר לא ידעו את כל הדורות שבימי חוקיה ואילן /
וכן בענין המחלוקת במלא וחסר ובקרי וכתבי / את הכל יודע
לנו במופת החוש כי התורה שבידנו עודנה כאשר היתה בימי
הנביאים הראשונים שנבית ראשון • וכל שכן אם אמת מה שכתוב
בקצור ד"ה זה / שיש בידם ספר חדות שלמה / ובהיות שאין
ספק שכל חדותיו ראופים מעיני חכמה ודעת / הבע בעצמך
כמה חדשות בחכמות ובתבונות שאפשר להפיק מהן / שלא היה
מקומם להכתב בספרים שכתב ברה"ק / וענוכל להתפאר בהן
נגד זקני העמים וחכמיהם • וכן אם בידם נבואת ארבעה
הנביאים גד ונתן ושמוע' ואחי' שהיו בימי דוד ושלמה / מה
רב טוב יאל לנו מדבריהם / הן בספורי מעשי הדורות ההם
ומקריהם / שעי"כ נוכל לזייר אמתת הספורים הקלרים שהן
בספרי הנביאים שבידנו / והן מדברי חכמה ודעת שמונו
בספריהם / נבין רבות ביראת ה' ובגדולתו / והן בהגדת
דברים שקבלו עד למשה מסיני מה שיקרה לאומתנו באחרית
הימים וכיוצא / וזה פתח תקוה לנו / והן ללמוד מהם דרכי
הלשון ונקיבות' ולסדר מליצות נעימות / ותיבות חדשות בלשון /
כי לשון עברי שבידנו קצר מהכיל כל מה שנראה לדבר / בעבור
שאין מחברת בעולם ללמוד ממנו דבר כי אם מכ"ד ספרי
הקודש / ובהרבות ספרי נביאים אי אפשר שלא יבואו בהן
תיבות עבריות לא שמענוס מקדם • ובאמת אין צורך להאריך
בעובות היוצאות מהשגת הספרים הנ"ל / וכל מבין מדעתו יבין
אלה ועוד רבות שלא זכרנוס •

לתארו

לְתַאֲרוּ בוֹ • תְּשׁוּבַת רֶכֶן מֵלֵאָה נָח / וְהִיא עֲרוּכָה כְּפִי הַשֶּׁכֶל
 הַיָּשָׁר / אֲשֶׁר הַשּׁוֹמֵעַ יִרְגֵּשׁ טוֹב טַעַם בְּדַבְּרֵיוֹ /
 לֹא כְּדֶרֶךְ הַתְּשׁוּבוֹת הַנּוּוֹיּוֹת עַל חֲכָמַת הַמַּעֲטָא פִּיּוּק הַדְּקוֹת /
 וְעַל הַרְבֵּה לֹא תִשָּׁגֵס נֶפֶשׁ הַמַּדְבֵּר / וְכֵן שָׁן נֶפֶשׁ הַשּׁוֹמֵעַ /
 כִּי בִאֲמַת אֵין לְהַשִּׁיג עַד מֶה בְּגִדּוּלַת הַשֵּׁשׁ / וְזֹלְתִי ע"י הַרְגֵּשׁ
 הַנֶּפֶשׁ כִּשְׁתִּשָּׁג תַּחֲלֶה אֶת עֲלֻמָּהּ / וְאִיךְ מִתְּרוֹמַמַת בַּחֲכָמָתָהּ
 וּנְעִהרָתָהּ עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים / וְזֹהִי דַעַת אֱלֹהִים שְׂנוֹכְרָהּ
 בְּסִפְרֵי הַנִּבְיָאִים / וְעַל זֶה עֲרוּכָה תְּשׁוּבַת רֶכֶן • וְאֵשׁ תַּחֲסוּץ
 לַעֲמֹוד עַל כּוֹנְסֵינוּ קָרָא מֶה שֶׁתְּבַנְנוּ בְּסִפְרֵי הַמִּדּוֹת שֶׁחֲבַרְנוּ
 בַּחֲלָק הַשְּׁלִישִׁי מִמֶּנּוּ (פֶּרֶק י"א) •

יִשְׁכְּבוּ לַעֲרֹ • מְלִיצָה שֶׁל חֲכָמָה אֵנִי רֹאֶה פֶּה / כִּי הָאָדָם
 שֶׁהוּא לִמְעַט בֶּאֱרֶץ / אֵין זֶה אֱלֹם מֵאֵד גּוֹבֹר /
 אֲבָל כְּשֶׁלֵּנוּ עֹהֹר וְרוּחוֹ נָכוֹן / בְּאוֹתוֹ הַעֵת עֲלָמוֹ שׁוֹכֵן מְרוּמִים
 כִּי נִפְסוּ דְבָקָה בּוֹ ית' / וְזֶהוּ שְׂרָאָה יַעֲקֹב כִּי הִסְלֵם הַמוֹלֵב
 אֶרְצָה רֵאשׁוֹ מִבְּעֵי הַשְּׁמַיִם / וּנְהִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ זֹכֶה בְּכָל עֵת וְלֹא
 תִּתְבַּחַל כָּלָל / תִּשְׁכּוֹן תָּמִיד מְרוּמִים וְעַל הַמִּתְנַהֵּל הוֹאֵת
 הַתְּפִלָּה הַיְּהוּדִים בַּעֲבוּר רֶכֶן וּרְעוֹ שִׁיכּוֹן אֱלֹהִים •

פְּרוּזוֹם • לֹא וַחֲשׂוֹב שֶׁהִי'זֶה תַּקְלָ"ב שְׁנִים אַחֲרֵי לְבָתָם בְּגוֹלָה
 ע"י מֶלֶךְ חָשׁוֹר / וְאֵשׁ כֵּן קָרָה הַגִּירוֹשׁ הַכּוֹלֵל
 הוּא מֵאֶרֶץ תִּימָן בִּימֵי בֵּית שֵׁנִי / לַעֲרֹךְ בִּימֵי הַגִּירוֹשׁ / אֲוִלִּי
 מִכְּפִי הַמְלַחֲמוֹת שֶׁהָיוּ לְמַלְכֵי עֲרַב עַם הַיְּהוּדִים / כְּמוֹ שׁוֹכֵר
 פְּלִאוּוִיּוֹס יֵאָדָּעוּם / קָרוּ דְּבָרִים שֶׁבַעבּוֹרֵן הַתְּקַלָּף מֶלֶךְ תִּימָן
 עַל הַיְּהוּדִים שֶׁבָּאֲרָנוּ / אִזּוֹ יִרְאֵה שִׁיתְּחַבְּרוּ עִם אֲחֵיהֶם וְהָיוּ לוֹ
 לְמַכְשׁוֹל וְכִיּוֹאֵל בּוֹה / כִּי לֹא נֹכֵר שֶׁגִּרְשׁוֹשׁ בַּעֲבוּר אֲמוֹנָתָם אִזּוֹ
 שֶׁאֲנֹכֶס שִׁכְּפָרוּ בְּאֲמוֹנָתָם •

אלפים • נווראטי מחו ידוע באינדיא המזרחית הנקראת
אינדאסטאן / ונקרא כן עד היום / והיא
הקרונה ביותר לארץ פרס / מזרחית לפרס / ולאנדאסטאן
מערבית עם חצי האי קאמביא / ובה העיר סור"אטא / וכעת
מושלים בה עם מאראטן • וכשהגלה שלמנאסר את היהודים
לערי מדי / היה "נקל להם לבוא למחוז נווראטי דרך ארץ
פרס שהיה הכל תחת ממלתו / כי ממדי עד אינדאסטאן
איננו מאתים פרסאות / גם הדרך טוב כי עובר בלד הלפוני
של ארץ פרס • ובהיות נווראטי ושאר מדינות שבאינדאסטאן
ארצות טובות ורחבות הדעת נותנת שנמשכו שם הגולים
הרבים / אולי לא מלאו מנוח בארצות מדי ופרס / ותרנו להם
ארצות אינדאסטאן לשבת בהם • אבל ללכת מתימן לאינדוסטאן
המרחק רב / ויראה שעברו מתימן המזרחית דרך ים לנווראטי •
וכנה אלפים שנה האלו עברו. לפני חלף ושלש מאות שנה
לזמננו עתה •

ט

האלילים • ממעשים הנזכרים בד"ה הזה / ראינו שנתקיימו
יעודי השם שיעד עלינו בתורתו / כי אמר כי
תוליד ננים וגו' והשחתם ועשיתם פסל וגו' / העידותי בהם
היום כי אבדו תאבדון וגו' / והפיץ ה' אתכם צעמים וגו' /
ועצבתם שם אלהים מעשה ידי אדם וגו' / ובקשתם משם את
ה' אלהיך ומאלף כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך (דברים
ד' כ"ט) • כי ראינו שצעבור עבדו ישראל אלילים בשבתם על
אדמרת / הפיץ ה' אותם צעמים / כי באו אל חלח וחבור ואל
ערי מדי לתימן ולהודו / ומשם גם לארץ סיניס / שהיא ארץ
שינא בקצה מזרח העולם / וכמו שאמרנו בתחלת המאמר /
ותחת שעבדו ע"י מרגום נגד רגון השם ורגון יראוי הנביאים /
כשהלכו בגלות וכנעו לבנם הערל / ובקשו לאחוז באמונת השם /
עבר עליהם חמת שונאיהם וכפוס לכפור בה' צפיהם ולעבוד
את האלילים / כמו שקרה להם בתימן וכונא ונווראטי / ואוי
לאותה

(קנא)

לאותה ארת לב לעבוד בעל כרחו לפסילי עץ ואבן / ובכל זאת
הנטיח לנו השם כי לא כלו רחמיו / שגם בעתים רעים כאלה
אם נבקשהו / ונדרשהו בכל לב ובכל נפש / נמלא עזר מקדש /
כמו שקרה לשמעון רבן בארץ תימן . וכמו שקרה גם ליהודה
ובנימין בדורות רבות של אלה שכפו אותם להמיר אמונתם /
וגם המה פעמים רבות בקשו את ה' ונמלא להם / וכל אלה
הם דברים נדירים .

וישבו שם . חוף מאיבאר הוא נצד מערבי של אינדאסטאן /
והולכת ממכון לדרום ויש בה ממלכות רבות /
ואחת מהן קושין . שבה עיר קושין / והיא תחת יד קומ"פאני
המזרחית של הוללנדי / ואין ספק שגם במקומות אחרות יש
שם יהודים / וזה אין בו ספק / כי גם מזלעדי ד"ה זה
הנודע לנו עתה / ידענו שיש בקושין ובסביבותיה יהודים /
ובילדותי כבר שמעתי שם יחזקאל ראבני הנזכר במאמר זה /
אבל דמיתי שהן יהודים שבאו לשם לפני חמש או שש מאות שנה
מבני בלוחנו / ע"י סנות וגרושין מפרס ומשאר מדינות /
ומי עלה על לבו שהן מגלות שלמנאשר כנזכר בד"ה זה /
ווכורני שבילדותי קראתי בספר שכתב באנא"שע / שהראשון
מישראל שמלא בקושין יהודים זה לערך מאה שנה / שמו
הינריקוס יהודי ספרדי שהלך עם אביות קאמפאני המזרחית
שבאינגליטירא לאינדאסטאן בעסק מו"נ מאבנים טובות /
וכשהגיע לקושין / הרגיש שבין יושבי הארץ שנשאו ונתנו עמו
אנשים שיש להם מנהגי בני ישראל / וגם הם הרגישו בו
שמהגיו משונים ממנהגי שאר אנשי האניה / וכשהתודעו איש
אל אחיו / היתה השמחה גדולה על יושבי קושין / ועשו אותו
היום כיום חג ושרו הלל . וגם זה מורה שהם שם מגלות
אשור / כי אילו באו שם מאנשי בלוחנו / לא תמהו לראות
יהודי מארץ אחרת / אבל בהיותם שם מראשית / מאין ידעו
כי יש עוד יהודים בקווי ארץ / כי אינגליטירא קלה חבל
למערב / ואם אנחנו הנפונים באירופא שיושביה חכמי חרשני
ויודעי

(קנב)

יודעי ימים / תמהלו בשמענו כי יש יהודים באינדאסטאן /
כל שכן היהודים היושבים שם שיפלא בעיניהם בראותם יהודי
מקלה הארץ אשר לא שמעו בארצם מעולם ולא דמוהו בלבם •

יא

צח ונבוך / מספור הזה אנו רואים כי עד היום הזה מעורבים
ומובלעים מזרע ישראל לאפים ולרצנות בין יושבי
אינדאסטאן / כמו שנלעו גם בגלותנו לרצנות בספרד
ובפורטגאל / ומעפ"כ יודעים בלבם כי הם מזרע ישראל /
ומאמינים באלהי ישראל / וכמו שמעיד ד"ה זה על האנוסים
שבנוארטטי שאומרים את השבת וי"ה כל ומלים בשר ערלתם • וכן
יודע מארץ אנשים יגיען שהיא לדרום מזרים שמדברים ב"כ
שפת עברי ונוהגים מנהגים כמנהגי ישראל ומלים את בשרם /
ועל אלה וכיוצא בהן הבעיה הכתוב והיה ביום ההוא יתקע
בסופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מזרים
והשתחוו לה' צהר הקדש בירושלים / והאובדים בארץ אשור הם
אותן שזכרו בד"ה זה / שהן אובדים בין האומות שבאינדאסטאן /
ועוד הלאה מזה בארץ סינא • והנדחים בארץ מזרים הן
אותן שבאפים יגיען / ועל כלם יהמול השם ביום יקצץ נדחיו /
כל אשר הוא מזרע ישראל ישתחוה לה' צהר הקדש בירושלים /
וכן יקרה לגלות יהודה ובנימין • ומספור זה שמענו כי מימי
גלות אשור באו רבים מעשרת השבטים אל ארץ הודו / ושישנו
שם שקטים לערך י"ב מאות שנה / עד שלחאום המאבול הגדול
לעוזב אמונתם ולעבוד אלילים / ולא נזכר בד"ה זה למה ועל
מה בעת ההיא עבר עליהם כוס התרעלה • ואפשר בהיותם
בארץ ההיא שנים רבות ועובדים לאלהי ישראל / בלי ספק
נתפרסמה אמונת ישראל בארץ ההיא / והחכמים שגין העכו"ם
קבלו מפייהם מליאות השם אחדותו ויכלתו הנב"ת ודרכי טונו
רחמיו וחסדיו וכיוצא / ואולי גם רבים מעם הארץ נשמעו
לעצת חכמיהם אנשי אמונה / ועזבו עבודת אלילים / ושואת
היתה חרון אף מלך רשע שקם בעת ההיא / ועשה בהם נקמה
והכריחם לכפור באמונתם ולעבוד לאלילים / ורואה אני מזה

כי ה'ענתי דבר זה איוו שנים שהראו לי תורת אינדאסטאן
 שהעתיקו חכמי איראקא ללשונות / ונקרא בשם וועדאן /
 שיש בו תפלות ואמרים על השם ב"ה אין בהם דופי / הולכי
 בדרך אמונתנו במליאות השם ואחדותו ובגדולתו שאין לה חקר
 ובהשגחתו על בריותיו וכיוצא / ותמכו האנשים האלה איך
 האומות הרחוקות האלה שלא ראו ולא שמעו תורת מר"ע /
 דנו כל זה מלגש בארץ שכל / ואני אמרתי אע"פ שזה הוועדן
 ספר ישן / מי יודע אם לא כבר לפני ע"ו מאות שנה באו
 יהודים מערבא ומפרס לאינדאסטאן שלמדו הלמודים האלה /
 ועכשיו אני רואה כי אמת יאל מפי / ובוד רב מהם שדמיתי /
 כי מד"ה זה ראינו שזמן בלות ישראל ע"י שלמנאכר מלאו את
 ארץ אינדאסטאן / ומפיהם למדו לדעת את ה' / ואע"פ
 שעובדים אלילים מכירים שם ה' עליון / אלא שמאמינים
 באלוהיות שחתיו המושלים בעולם / ובהננים נקראים
 בראש"מינין / שלדעתו בא זה משם אברהם ענוב אבי אבותיו
 והכיר את בוראו / ועל שמו קראו היהודים מתחלה כן לכל
 חכם בין עכו"ם כשהיה ענוב אליליו וקורא בשם ה' / וזהו
 בראש"מינין או אברהמינין / ובראש עתה כי האיש הגדול אבינו
 אברהם ע"ה / וזה להקם זרע / שמאנאיהם יאלו מורים
 לעמים / וקראו בשם ה' בכל חלקי העולם / ולמדו המליאות
 העליון הזה הנכבד והנורא / ועל זה אמר לו השם כי את המון
 גוים נסמך (בראשית י"ז ה') / כלומר מורה ומלמד האמת
 להמון גוים כלם / כי מבית ישראל הספשה הכרת האל כפי
 האמת עם דרכיו ואורחותיו בכל העמים / כי נודע לכל שהיונים
 והרומים ואחריו כל ממלכות האירופא / היו בימים קדמונים
 עובדים לפסילים / עד שבאו אנשים מאומתנו בעלי תורת
 משה / ולמדו אחדותו ית' ושאין עוד מלכוד . וכן הממלכות
 באפריקא ובחוגרמה למדו כלם הלמודים האלה מן היהודים
 ותורתם / ומהם נעמק הדבר לאמעריקא החדשה / וכן למדו
 אחינו כל זאת ליושבי אינדאסטאן / ובהיות גם יהודים במלכות
 סינים / כמבואר למעלה / בלי ספק הכרת השם שמכירים
 גדולי הארץ הביא זה אלפים שנה / מידיו זאת להם / ומי
 יודע אם לא ההכנס שהיה בזמן הנוא בשינא / שמתורקו למדו

(קנר)

חכמי שינא וגדוליו הלקדים האלה / והוא קונפוליוס /
גם הוא היה חכם יהודי מגלות אשור / כמו שמעון רבן
בתימן / או אחד מאנשי הארץ שלמד חכמתו מן היהודים •
סוף דבר דבר אלהינו יקום לעולם / שאמר עלינו ואתם תהיו
לי ממלכת כהנים וגו' (שמות ע' ו') / כלומר תורה יבקשו
מפיהם / ותורו לכל עמי הארץ חכמה ודעת / ואמר ושמרתם
ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים וגו' (דברים
ד' ו') / ובארנו המקראות האלו בבית ראשון מספרנו גן נעול
(חדר ו' חלון ח' ב') / שהכוונה הייתה שבאמצעות
שמירת התורה והמצוה / שע"כ יריס השם קרן עמו בכל
נפלאותיו / ישמעו ויראו כל העמים כי עם גדול אנחנו /
ורק החכמה אחנו / וילמדו גם המה ליראה את ה' לעובד להם •
וכאשר הפכנו הקערה על פיה / ותחת שנלמד אותם חכמה
ובינה / למדנו דרכי הגוים שבנינו לונות אחרי אלהים אחרים /
כלתה חמת ה' בנו והגלה אותנו בין העמים ליסרנו על חטאתינו /
וכפו אותנו לעבוד לאלילים / וכל זאת למדו ממנו בכל אפסי
ארץ לדעת כי יש מציאות עליון על כל וגורא עד אין חקר
וכמו שאמרנו •

יב

והערתקתים • לא ארע מי המדבר זאת / ואחשוב כי קאן
דארט אינו המעתיק מלשון עברי ללשון
האללנדי / כי אם העתיק הוא הדברים היה נותן לפקיד בלעם
גם העתק ממה שכתוב על לחות הנחשת / אבל קצור ד"ה זה
כתבו מי שכתבו לעצמו / לקח הדברים מד"ה השלם שביד
הנשיא / והוא אומר שראה הלוחות והעתיק מה שחקק עליהן /
וד"ה הקצר הזה בא ליד פאן דארט והעתיקו ללשון האללנדי
ונתנה לפקיד בלעם / וכן מה שנאמר למעלה מיום היום על
דבר גולת הספרים ויום החג על דבר שהושבו להם / שמתענים
וחוננים עד היום בתימן ובקושין גם אלה דברי הכותב הראשון /
וכמו שאמרנו למעלה •

יג

בלשון טמולי • לשון טמולי ידועה / והיא שפת כל ערי
מאלינאר היושבים על שפת הים / ויש
באנדאסטאן

(קנה)

באינדאשטאן גס לשונות אחרות / אלז שפה עמולי ידברו צה
על חוף מליצבאר / מאדורא / וקארמאנדעל / וכל ערי חוף
הים שבאינדאשטאן . והנה דבר אסתר היה כמו שלש מאות
שנה אחרי גלות ישראל על ידי שלמנאשר / והמלך האדיר
אחשורוש מלך גס על הודו וכמוכר בכתוב ולכן האגרות שכתבהמן
ומרדכי לקכ"ז מדינות מלכות / למדינה ומדינה ככתבה
וכלשונה / אלה ששלחו להודו כתבו בלשון עאמולי / שהיא
שפת הארץ / ואם זה הדבר אמם שהאגרות הללו נמלאים עוד
שם / יאירו לנו בסדר הדורות לרעת באיו זמן היה / ומי
ממלכי פרס היה אחשורוש זה / שנחלקו בזה מאד סופרי
העתים / והאגרות עצמן תכסוף כל נפש לדעתן .

יד

בקאליקוט . גם היא עיר גדולה על חוף ים מליצבאר
כפונית לקושין / וכמו שנאמר בחתימת המאמר .

טו

מצרים / אלה הם דברי המעתיק / ודברי טעות הם / כי
יציאת מצרים כפי חשבון שנהגה היסד שנת לפנים
ותמ"ח שנה לבריאת עולם / ואפשר שהוא טעות סופר שדרכו
לעשות במספרים וכמו שכתבנו בהנהיג ראשונה .

ובחתימת הדברים לא אעלים משפט לני / את אשר אני
חושב על קצור ד"ה זה והמעוראות שזכרו בו .
והנני אומר כי לא מצאתי בו דבר אשר יניאני לומר שהוא דבר
הכל או כוז / לא מזד המליצות / ולא מזד המעוראות שבו /
כי ציאת אחינו מערי מדי למחוז גווראטי ולשאר מדינות
שבאינדאשטאן / הוא דבר מתקבל על הדעת ביותר למי שידע
צורת הארץ ותכונתה / וכן היהודים ששלח מלך אשור מנחה
למלך תימן / הוא נהוג שבעולם / ולא אאריך בזה / וגרוש
היהודים מתימן / ואשגבוס באינדאשטאן לכפור באמונתם / כזה
וכזה קרה לגלות יהודה ונתימן בממלכות האירופי פעמים רבות
והאנוסים

(קנו)

ושאנוסים בזהו חף כי תורת ה' אין אחס / עדיין דנקים
באמונת אבותיהם / כן ראו עינינו באנוסים שבספרד ובפורטוגל /
וכן המליצות שבבר הורקו מלשון עברי לשון הולללנדי /
ומהולללנדי לאשכנזי / ועל ידינו שנים עתה גם לשון עברי
יעידו על האמת / כי אשכנזי לא שניתי דבר / גם לא הוספתי
עליו ולא גרעתי ממנו / לא הפינו טעם העברי / ולא המירו
ריח המליצה / הכל מעיד שמקורו וראשיתו הוא מכתב עברי /
וכן דברי שמעון שדבר למלך דברי שכל טוב / וראוים הם למי
שאמר / והתפלה שהתפלל לה' בלרנו / וזה ונקיה משגיאה /
והיא כדרך התפלות שהתפללו אבותינו הראשונים / וכן תפלת
העם בעד נשיאם / גם היא עבודה ונקייה / סוף דבר כמעט
אין אפשר לי להאמין שתהיה מכתב מפואר כזה מעשה ידי נכל /
הדובר רמיה להטעות את העניות / גם איני רואה מה בלע
לאיש העושה כאלה / והנה מכל הדברים שזכרנו לבי נוטה
להאמין כי יש ממש בדברי הימים הזה / ושקאוי לכל משכיל
דורש את האלהים לשום עינו עליו .

ואולם מהד אחר נולד לי ספק בו / כי אחר שזה מאה שנה
שנודע לנו באיראפא שיש יהודים בקושין ועל חוף
מאליבאר / ובמו שכתבתי למעלה בשם הסופר באנא"טע מיהודי
ספרדי בשמו הינריקוס שהיה הראשון אשר מלא אותם שם /
וגם אחרי כן נודע הדבר יותר / עד שזה שנים רבות ששולחים
לשם הספרים אשר אתנו למשא ומתן / ובמו שנודע לי שגם
ארבעה ספרים ממחברת יין לבנון על מס' אבות שחברנו נשלחו
לשם / ואף ככל הזמן הרב הזה לא נחודעו אחינו היושבים שם
אל אחיהם היושבים באיראפא / ולא הודיעו מאין באו לשם /
וזהם מגלות השנעים שהגלה שלמנאסר מלך אשור בימי הושע
בן אלה / ומה הם הספרים שנשארו בידיהם מאבותיהם /
וכיוצא בזהוועות כאלה רבי הערך / ואף החרישו מכל זה /
ולא נודע לנו דבר מטוהרי ישראל העושים עמהם מקנה וקנין /
עד שבא האיש המעולה ריטן ומלא בין כתבי מארזעללום בלעם
קצור דברי הימים זה שהתקנו פה / שנעתק זה שלשים שנה
מיהודי שהמיר דתו פה דארע מלשון עברי לשון האלללנדי /
ויבר

ויגד לנו דברי חפץ באלה , לא שמעתן און יהודה וננימן
הנולדים בארצות האלה , כל זה תמהון לב , כי אם אחת הדבר
הנאמר בקצור ד"ה זה , לא לכבוד יהיה לבני ישראל , אשר
השיבה ידם לחקור ולדרוש בענין זה , ולאשוב האמת ממקורו
ומחקמו , ולא שמו על לבם לעשות חסד זה עם בני הנולה
הנחלים על שדר בית יוסף , והומים על אחיהם אשר נאבדו
מתוך הקהל ולא ידע איש איפוא הם רועים , להודיע כי
עוד עמק העבור יהיה לפתח תקוה , כאשר רבים מהם האובדים
בין העכ"ז , עוד לבס לב ישראלי , ואומרים בני ישראל
אנחנו , ורבים מהם עד היום הולכים בדרך ה' , וספר תורת
ה' אחס , ורב מזה כי בידם עוד מחברות נביאים אשר אינם
עוד אקנו ?

וירד יפלא בעיני , איך היהודים היושבים בקושין ובמל' באר ,
אם אחת הדבר שם בידם התורה וספרי הנביאים ככל
הכתוב בד"ה זה , הנה אחר שקבלו ספרי היהודים שבארצות
האלה שהן ד"ר ספרי הקדש והמסנה והתלמוד ומי יודע כמה
ספרי המחברים ששלחו לשם לתורה , איך לא שלחו הם לינו
העתק מספר התורה וספרי הנביאים שבידם , ולא שמוחו את
לב בני הנולה לאמר להם הנה לבס ברכה הנשארת לנו מאוצר
ה' אשר איננו עומד , שהוא ספר החידות לשלמה ונבואת נתן
וגד ושמעי' ואחי' . גם לא נודע לנו עד היום מה אמרו היהודים
שם כשבא לידם המסנה והתלמוד והספרים הנמסכים אחריהם ,
האם קבלום עליהם ללכת בדרךם ולקיים כל מה שכתוב בהם
כאשר אנחנו עושים פה , או מאלו בקבלת דברי חכמים ,
ובן לא נודע לנו עד היום איך נהגו היהודים ההם לפני זה ,
אחר שיש להם תורת מר"ע , איך פרשו הדברים האסור
והמוותר הטמא והטהור וכיוצא בזה , אם היה להם מקצת קבלת
אבות בפרושי המאות , או לא , וכל איש הישר בעיניו עשה .

הבה בים הספקות האלה לבי משוטט , מותר לבא אל
היבשה לעמוד בעמ , ולא יכול , ומיחל עד יתלכנו
הדברים על ידי כתבים שיקבל הארון ריט"ץ למענה על
שאלותיו , רואה אני כי לא יסקוט האיש המעולה הזה עד
כל

כלה מעשה / וידע להבחין בין האמת והשקר / ואמנם כל
איש ישראל אשר השגיח ידו לשאת ולתן עם אחינו היושבים
בקושין / ודורש מפיהם האמת בכל פרטיו ויגד לנו הדברים באר
היטב / תבוא עליו ברכה / כי מלאכת ה' הוא עושה / ומה
נקל הדבר הזה לעשותו למקנת בני עמינו אשר להם יד ושם
בחלרות נכבדי ארץ הוללנדי / כי אם הנכבדים האלה ידברו
באוזני ראשי ומנהיגי האניות / וגם יכתבו לנכבדים מכריהם
באי סילון ובחוק מאלו אשר שחקרו על הדבר הזה / ויבקשו מן
היושבים שם שיכתבו את כל ונוכחת בשפת עברי לאחיהם
היהודים אשר באירופא / עשה יעשו ויגליתו • וכן נכבדי
היהודים שבאינגליטרי אשר מלאו חן וחסד בעיני השרים וגדולי
הסוחרים / יבקשו מהם לפקוח עינם על הדבר הזה / ויגו
למנהיגי האניות לקבל קוט הנזכר בד"ה זה / ונאמר בו
שבשנת ת"ל לאק הששי מת שם הרבן האחרון ושמו יאשיהו ונתנה
הנשיאות למשפחת אחרות / ולפי שאין הומן ההוא רחוק כל
כך מדרנו / ואם אמת הדבר / קרוב הדבר כי עד היום
גרים שם ממשפחת היהודים הללו / וביותר כי זה שנים רבות
שהער קאליקוט וסביבותיה תחת יד ממשלת עם אינגליטרי /
ואם ימלאו חן בעיני השרים יכתבו לאדון גאווערנער האדון
המכולל קארנוואליס / שמלבד כחו הנודע בעריכת מלחמה
ובנצורה / וכי ידיו רב לו בחכמת הנהגת המדינה / הנו גם
כן גדול במדיניות לחקור על כל הנעשה תחת השמש / בדרך
האנשים הגדולים היודעים מה רב התועלת היוצאת מברור
דברים כאלה להסמוך בכללו / הן לכת הדורשים בקדמוניות /
שמדיעה אחת חדשה תודע להם / תלא אור להאיר ולהבדיל
בין הדברים הסותרים והמצורבים / והן לכת הדורשים בלהיות
ובהננת דברי התורה והנביאים • ואם השר הנ"ל יפקח עינו
על זה / מה נקל לו להוציא מים מזורות עמוקים / כי אם
דבר ידבר הוא באוזני היהודים היושבים תחת ממשלתו / מפייהם
ישמע מה שיש דבר במלא כלל הדברים אשר אמרנו / לו יתברר
מה עיניו של היהודים היושבים שם / ואי מזה באו / מה
מנהיגם / ועל אי זה דרך שומרים את התורה ואת המלוה /
מה הם הספרים הנשארים להם / ואם יש עוד יהודים במחנות
אחרות

אחרות שבאינדאסטאן / ומה טיב היהודים הרבים האובדים
 בין העכו"ם ועובדים עמהם לגלולים / אם אמת שעדיין
 אומרים בני ישראל אנהנו ושמים נשר ערלתם / ואמרים
 יום השבת וי"ה כמו שנאמר בד"ה הקדר הוא / ותן לחם
 ויחם עוד כי יוסיף לחקור בדרכי חממתו על דברים רבים
 לא זכרנום פה / ויותר תכלה נפשו לדעת כל זה מיהודים
 שבקאליקט מדעת אותם מפי יהודי קושין / כי לפי הנראה
 אם יש יהודים בקאליקוט / עדיין שוקטים על מנהגיהם
 הראשונים / כי לא בלו לידם עדיין אותן הספרים שהן
 בידינו מן הנביאים / ולא אותן הספרים שחזרו בינינו בגלות /
 וכל אשר נשמע מהם יהיה אור ונופת על אמתיות רבות
 שאנו מחזיקים בהם / ואין בידינו לדרוש נגד הטוענים עלינו .
 ואולם בשר שאין ספק בלל שבקושין יש יהודים רבים / יותר
 בקל לשרש ולנכנדים שחוללנדי לחקור על הדבר / ולשמוע
 מפייהם כל הפרטים שבענין זה / שמאכנס בלמוד לדעת אם
 יש דבר אמת ולדק בדרכי הימים הקדר הוא אם לא . גם
 היהודים אשר במלכות דענימארק / גם הם יעזרו לדבר הזה /
 ידעתי כי האניות ההולכים משם לעראנקעבאר שבהו / באים
 על חוף מאליבאר ולקושין בעבור קניית הכלכלין שמוציאים
 משם / ואנשי שם שבעדקתו אם ידברו עם מנהיגי האניות
 ואנשי שם שביניהם / גם הם יתנו לב לחקור על הדבר /
 וישייעונו מה נודע להם / ומעדות רבים יתחוק הדבר יותר /
 ולדעתי בהיות שאין המרחק רב בין קושין לעראנקעבאר /
 ויש יהודים בקושין / יש גם קלת מהם בעראנקעבאר / יושבים
 במחוז ההוא / או עוברים וסבים לסחורה ולמ"מ / ויש ביד
 הגאווערנער הד"אני אשר שם לעמוד על מקלת אמתת הדברים .

סוף דבר הספקות האלה אשר העירותי / כמעט מכריעים
 את כף המאזנים / לחשוב כי רוב דברי קאור ד"ה
 זה הם מהבול גם יחד / ורגע אביעה במכוני דבר דבור על
 אופניו / וכוזר תזכור נפשי כי על כל פנים יש יהודים בקושין
 ובכל ממלכות המזרח / וכעדות הסופרים והסוחרים כלם
 גם כפי הכרע הדעת בלו שם מימים ימימה מערי מדי ובבולותיה /
 אומר

(ק ס)

אומר לנפשי למה חסדי עיניך מד"ה זה / הוחלי עד בוא
אמרת אכסי הארץ ההיא / ויניחו לך טיב הדבר ואמתתו •
עסה בית ישראל הנה הלעתי דברי לפניכם / ואחס חוקו
ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה' •

איהככם ועבדכם

נפתלי הירץ וויזל •

מ כ ת ם

שאלת איוב ותשובתה

הן כל לקחת ממני

בימי עניי ומרודי •

ומדוע השארת לי

האשה אשר עמדי •

*

*

ידעתי יבוא מועד

שלם לך חסרונך כפלים •

עבור זאת העמדתיך

לבלי חשיב צרה פעמים •

אחרן האללי •

